

Аналіз факторів зовнішнього середовища підприємств готельного бізнесу Івано-Франківської області

У статті проаналізовано фактори зовнішнього середовища підприємств готельного бізнесу в Івано-Франківській області, що особливо є актуальним насамперед під час проведення Євро 2012 по футболу в Україні.

In the article the factors of external environment of enterprises of hotel business are analyzed in the Ivano-Frankivsk area which especially is actual above all things during the lead through of Euro 2012 on football in Ukraine.

Ключові слова: готельний бізнес, зовнішнє середовище, інвестиційний клімат, економічний розвиток, економічна свобода держави, демографічна ситуація.

Вступ. Не існує ні одного підприємства готельного бізнесу, яке б не мало зовнішнього середовища, та не знаходилося б з ним у стані постійної взаємодії. Будь-яке підприємство потребує постійного отримання з зовнішнього середовища вихідних продуктів для забезпечення своєї життєдіяльності. При цьому кожне підприємство індустрії гостинності повинне віддавати що-небудь у зовнішнє середовище в якості компенсації за її існування. Як тільки зв'язки з зовнішнім середовищем обриваються, підприємство гине. На сьогоднішній день в зв'язку з посиленням та ускладненням конкуренції, а також різким прискоренням процесів змін в зовнішньому середовищі підприємств все в більшій мірі змушені приділяти увагу питанням взаємодії з оточенням та все в більшій мірі розвивати здібності адаптації до змін зовнішнього середовища.

Постановка завдання. Аналіз зовнішнього середовища підприємств готельного бізнесу Івано-Франківської області та дослідження групи факторів зовнішнього середовища, які впливають на діяльність підприємств індустрії гостинності і має на меті дана стаття.

Результати. Останнім часом спостерігається суттєве поживлення розвитку туризму та готельного господарства в Івано-Франківській області. В першу чергу це пояснюється географічним розташуванням (розміщенням з зоні

рекреації – Карпатських гір).

Однією з найвизначальніших ознак підприємств готельно-ресторанної сфери є їх зв'язок із зовнішнім середовищем. Підприємство є відкритою системою, воно перебуває в безперервній взаємодії із зовнішнім середовищем і має з ним зворотній зв'язок. Для ефективного функціонування підприємство повинно вивчати зміни в оточуючому середовищі, аналізувати їх і відповідно реагувати на них.

Для підприємств, що відносяться до сфери готельно-ресторанного бізнесу і діють в межах внутрішнього ринку, група факторів зовнішнього середовища включає: технологічний, економічний, політичний, правовий, соціальний, демографічний.

Економічні фактори.

- темпи інфляції – 12,4% в середньому за рік протягом 2009 - 2010 років. У 2009 році інфляція в Україні становила 12,3%, у 2008 році – 22,3% [5].

- система оподаткування змінювалась протягом періоду, що аналізуємо. Підписано Президентом Закон України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо розвитку та підготовки готельної інфраструктури до проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу». Ним зокрема передбачається, що починаючи з 1 січня 2011 року тимчасово запроваджується звільнення терміном на 10 років від оподаткування податком на прибуток підприємств, які надають готельні послуги категорій 3, 4, 5 зірок, якщо такі готелі були реконструйовані чи новозбудовані, і будуть введені в експлуатацію до 1 вересня 2012 року.

Слід зазначити, що відповідно до цих змін практично всі готелі в Україні будуть на 10 років звільнені від сплати податку на прибуток;

- величина валового національного продукту зростала незначними темпами. Падіння ВВП в 2009 році склало 14,1%. Борг України в березні 2010 року склав 93,5% від ВВП, ріст ВВП в липні 2010 року — 3,7% [5];

- рівень безробіття по Івано-Франківській області - один з найвищих по Україні. Середньорічна чисельність економічно активного населення області у віці 15–70 років у 2009р., порівняно з 2008р. зменшилась на 1,8% і становила 578,1 тис. осіб, з яких 526,3 тис. осіб, або 91% були зайняті економічною діяльністю, а решта 51,8 тис. осіб – безробітні [4].

Рівень зайнятості населення віком 15–70 років порівняно з 2008р. знизився на 1,5 %, а працездатного віку – на 1,8 %, і в цілому по області становив відповідно 51,9% та 57,0%.

Рівень безробіття населення зріс на 1,1% і за 2009р. склав 9% економічно активного населення віком 15–70 років, що на 0,2% вище середнього рівня по державі. Серед областей Західного регіону рівень безробіття населення області був нижчим, ніж в Тернопільській (11,3%), Закарпатській (9,9%) та Чернівецькій (9,4%) областях, але вищим, ніж у Львівській області (8,5%).

Майже на 20% зросла у першому кварталі 2011 року кількість зареєстрованих в області безробітних порівняно з відповідним періодом минулого року і вдвічі зменшився рівень працевлаштування незайнятого населення.

Найвищий рівень безробіття на початок квітня зафіксований в Городенківському районі – більше 9%, значно вищий середньообласного показника (3,68%) він у Верховинському і Рогатинському районах. А найнижчі рівні безробіття – в м. Івано-Франківську, Коломийському і Снятинському районах, хоча порівняно з минулим роком вони теж зросли.

- доходи населення Івано-Франківської області з кожним роком зростають. Проте, ріст доходів далеко не означає збільшення платоспроможності мешканців області. У більшості випадків збільшення кількості доходів пов'язане з рівнем інфляції. В 2008 р. доходи населення області склали 20143 млн. грн. Наявний дохід на одну особу в 2008 р. – 11262,8 грн. А от реальний наявний дохід, у відсотках до попереднього року у 2008р. - 109,8%. Наявний прибуток у розрахунку на одну особу по Івано-Франківській області за 2010 рік збільшився на 25,9% і склав 14 720,3 грн., що менше середнього рівня по Україні на 19,8% [4].

Наявний прибуток, який може бути використаний населенням на придбання товарів і послуг, збільшився на 25,8%, а реальний наявний прибуток, визначений з урахуванням цінового фактора, - на 16,4%. Частка доходів населення області склала 2,4% у загальному обсязі по Україні.

Витрати населення за 2010 р. в порівнянні з 2009 р. збільшилися на 22,8%. Із загальної суми доходів 78,0% витрачено на придбання товарів і послуг.

Середня заробітна плата по регіону зростає середньомісячна зарплата в Івано-Франківській області на сьогодні становить 2007 грн, однак до кінця 2011 року влада планує довести її до 2500 грн., а у 2010 році цей показник дорівнював 1 тис. 670 грн. [4].

- інвестиційні процеси в регіоні мало розвинуті через недосконалість законодавчої бази, відсутність будь-яких гарантій повернення інвестицій з боку України. Тільки до Євро 2012 на сьогоднішній день планують будівництво спортивно-відпочинкового комплексу з готелем на 300 місць. Згідно задуму, проєктована забудова, разом з існуючим стадіоном, повинна сформувати спортивно-відпочинкову зону міста з розвиненою інфраструктурою розваг та обслуговування. Розміщення комплексу виконано у відповідності з генпланом міста, з врахуванням існуючої забудови та схеми транспорту міста. В склад комплексу входять: готельний комплекс на 300 місць; рекреаційно-господарський блок готелю; універсальний спортивний блок; крите футбольне поле; кегельбан; фітнес-зал; 5-ти поверхові житлові блок-секції з об'єктами обслуговування. Площа території благоустрою 13,4га.

Площа відведеної території 8,6га. Площа забудови 1,9га. Характер проєкту: Туристично-спортивний, готельний, розважально-відпочинковий комплекс. Обсяг необхідних інвестицій, в тис. доларів: 96 000 тис.доларів. Термін окупності: 7-8 років після здачі об'єкта в експлуатацію. Форма вкладень: Кошти, обладнання, оснастка, матеріали. Ступінь освоєння проєкту: 24%. Напрямок використання інвестицій: Безпосереднє вкладання в будівництво та введення в експлуатацію туристично-спортивного комплексу Координатор проєкту - міський голова. Фінансове забезпечення проєкту: відсутнє. Власні кошти: відсутні. Державне фінансування: відсутнє. Раніше залучені кошти: Вартість існуючої інфраструктури стадіону 18 900 тис.доларів. Відсутні кошти: 77 100 тис. доларів.

Несприятливий інвестиційний клімат у поєднанні і з завищеними макроекономічними показниками, які не дають змогу отримати реальну картину стартових позицій країни на шляху реалізації нею стратегії відкритості, провокують розгортання фінансової нестабільності, зростання корупції, економічних війн та політичних шоків, позбавляючи бажання інвестувати навіть у ринково привабливі види діяльності.

- рівень загального економічного розвитку в державі невисокий. Прагнення України якомога швидше інтегруватися до світової економічної

системи шляхом входження до СОТ та отримання в будь-який спосіб гарантій причетності до ЄС містить у собі, окрім переваг, й приховані ризики. Так, наша держава може опинитися у так званій «пастці бідності», для якої характерне поєднання сповільнення темпів з ростання і несприятливих економічних умов. Стратегія розвитку економіки на поточному етапі попри декларування її інноваційно-інвестиційної спрямованості може опиратися на перманентне зростання експорту з орієнтацією на зовнішні ринки, відкритість економіки, високий рівень внутрішнього накопичення і капіталовкладень, сталий притік прямих іноземних інвестицій при різних методах державного втручання: від принципу невтручання – до часткового адміністративного регулювання в залежності від національних інтересів.

За рівнем економічного розвитку Івано-Франківськ посідає третє місце. Івано-Франківськ привертає увагу європейців як бізнесменів, так і туристів.

Правові фактори.

- існує безліч правових актів і законів, які регулюють діяльність як підприємства загалом, так і підприємства готельного бізнесу безпосередньо. Наприклад, Закон України "Про підприємства", Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" тощо. Безліч документів суперечать одні одним, багато з них відмінюють дію інших. Ситуація невизначена, легко можна заплутатись у законодавчій базі, що призводить до накладання штрафу на підприємство з боку податкових органів;

- у випадку порушення правових норм, санкції, які застосовуються до підприємства, є неминучими;

- правова система нашої держави постійно змінюється, іноді важко простежити за цими змінами.

Парламент ухвалив Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку та підготовки готельної інфраструктури до проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу».

Закон повинен забезпечити належну підготовку до проведення в Україні Євро-2012. Документ передбачає стимулювання діяльності, пов'язаної з будівництвом (реконструкцією) нових та експлуатацією старих готелів. В Україні діє велика кількість послуг розміщення у сфері відпочинку - від комфортабельних готелів преміум-класу до приватних будинків, які працюють в сегменті зеленого туризму. Без сумніву, орієнтуючись на європейські стандарти і готуючись до прийому Євро-2012, необхідно забезпечити

іноземним туристам належний рівень обслуговування відповідно до їхніх побажань і можливостей, а також прийнятих у світі стандартів обслуговування.

У становленні сучасного ринку готельних послуг певну роль відіграють Закони України "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності", "Про захист прав споживачів" і "Про туризм". Логіка цих Законів спрямована на надання споживачам права вимагати відповідної якості обслуговування, що спонукатиме підприємства, зокрема, готельні підвищувати рівень послуг [1].

Політичні фактори.

- уряд вважає за пріоритетний напрямок розвитку на Прикарпатті – туристичної галузі. Розроблено Програму розвитку туризму області на 2011-2015 роки;

- громадська незадоволеність діяльністю уряду надзвичайно висока;

- державна політика приватизації вражає - кошти від приватизації у видатковій частині бюджету спрямовуються на проїдання (закупівля енергоносіїв),

- виплати пенсій, заробітної плати, а не на розвиток галузі;

- рівень корупції державних структур не виміряти жодним з відомих способів, Україна по корумпованості займає мало не перше місце. Корупцією в Україні просякнуті всі сфери.

- економічна свобода держави згідно з міжнародними оцінками критично низька – Україна залежить від західних сусідів не менше, ніж від східних. В рейтингу інвестиційних ризиків Political Risk Atlas 2011 (за інвестиційною привабливістю) Україна обіймає 74-те місце між Буркіна-Фасо (Африка) і Східним Тимором (Індонезія) [2]. А в рейтингу економічних свобод, за версією The Heritage Foundation, наша країна посіла лише 164-те місце з поміж 179 держав, втративши за рік дві позиції [3], упритул наблизившись до країн, де економічна свобода відсутня взагалі. 2010-го року Україна була 162-ю, а 2009-го – 152-ю. Поміж європейських країн, за цим рейтингом, Україна посіла останнє місце. Найближчими сусідами нашої держави є Узбекистан (163-те місце) і Чад (165-те). Під час його формування до уваги беруться десять показників, зокрема, інвестиційна свобода, свобода ведення бізнесу, свобода від корупції, фіскальна свобода. Найгірші оцінки наша країна отримала за умови для інвесторів та боротьбу з корупцією, якою в Україні, як зазначають в Heritage Foundation, просякнуті всі сфери. В організації також звернули увагу

на неефективну регуляторну базу в нашій державі, яка дуже ускладнює життя приватним підприємцям, а також високий відсоток бюджетних видатків (47,3 % ВВП), що загрожує фінансовій стабільності країни.

Соціальні фактори.

- відношення людей до роботи відсутнє, тобто їм робота набридла через невивплату зарплати, одноманітність, відсутність перспективи, відсутність покращення робочих місць;

- населення України загалом старіє і з кожним роком зменшується його кількість;

- профспілкова активність занепала, профспілки зараз нічого не вирішують. Але не все залежить лише від самих профспілок. Головне – свідоме суспільство, усвідомлена громадянська позиція кожного, розуміння і здатність відстоювати свої права самостійно. Пострадянський менталітет є таким, коли всі чекають на вирішення проблем «з боку» – від влади, від керівництва, від впливових осіб. А профспілковий рух має складатись саме з людей, що мають чітке знання своїх прав і здатні самостійно відстоювати свою позицію.

Технологічні фактори.

- вимоги до високоякісного обслуговування зростають практично щодня;

- підібрати кваліфіковані кадри важко, вищі навчальні заклади випускають спеціалістів, які не можуть задовольнити вимоги підприємств готельного бізнесу, що динамічно розвиваються. В Івано-Франківську з 1 березня 2011 року запрацювали курси екскурсоводів, які готуватимуть фахівців за державними стандартами, в руслі підготовки до Євро-2012.

Демографічний фактор.

Одним з найважливіших факторів зовнішнього середовища підприємств готельного бізнесу є демографічний, оскільки – це люди, а люди – це ринки.

Згідно з статистичними даними на 01.01.09 в Україні – 453 міста, з них 176 – державного, республіканського та регіонального значення, 118 районів, 887 сіл, 28612 сіл. У них проживає 48003,5 тис. чол., в тому числі міських жителів 32328,4 тис. чол. (67,3%), сільських 15675,1 (32,7%). Із загальної кількості населення чоловіки складають 46,3%, жінки 53,7%. В Івано-Франківській області — 15 міст [5].

Проте, не слід забувати про те, що демографічна ситуація в країні є досить складною. Поступово скорочується кількість населення, особливо сільського, значно зросла смертність і продовжує падати народжуваність,

зростає чисельність безробітних, спостерігається значне скорочення населення за рахунок міграцій. Скорочення населення є негативним фактором, так як зменшується місткість ринку, що є стратегічно важливо як для підприємства в цілому, так і для підприємств індустрії гостинності зокрема. Кризові процеси 90-х років негативно вплинули на демографічну ситуацію в Україні. Бурхлива міграція населення, викликана появою можливостей вільного переміщення у межах і за межі території країни, зниження народжуваності та зростання смертності внаслідок економічних і соціопсихологічних чинників спричинили загальне скорочення чисельності населення України. Лише у 2003 році, внаслідок стабілізаційних процесів та стабільного зростання економіки країни, в Україні намітилася низка позитивних тенденцій, які в подальшому здатні вплинути на покращення демографічної ситуації.

В Україні починаючи з 2002 року збільшується народжуваність, повідомляє Міністерство юстиції. Після спаду в першому кварталі 2010 року, в наступні місяці показники пішли вгору. Із серпня по жовтень вони поліпшилися в усіх регіонах, крім Харківщини і Дніпропетровщини. Лідером є Полтавщина, де народжуваність зросла на 23%. Якщо порівнювати з першими двома кварталами цього року, народжуваність у різних регіонах України у серпні-жовтні зросла від 2 до 23 відсотків. Активно взялися за поліпшення демографічної ситуації, зокрема, Київщина, Запоріжжя, Сумщина (народжуваність збільшилася на 16 відсотків), Одещина та Чернівецька область (на 15 відсотків). Ще кращі показники на Донеччині (на 17 відсотків) та в Автономній Республіці Крим: плюс 19 відсотків. Хоча, як би не зростала народжуваність, все одно смертність в Україні її перевищує. Як повідомив Держкомстат, у січні-серпні 2010 року в Україні народилося 330 тисяч осіб, померло – 472 тисячі. Навіть у попередньому, позитивному для народжуваності, кварталі смертність є вищою на 30 відсотків. І скорочення населення триває. Зараз воно становить близько 45,8 мільйонів осіб.

Держслужба статистики підрахувала кількість населення України: на 1 квітня 2011 року в країні проживало 45 млн. 724 тис. осіб [5].

Однак, з початку року нас стало менше на 58 305 осіб - народилися 121 320, померли - 179 625. Наразі на одну жінку припадає 1,5 дитини. Для того, аби населення не зменшувалося, треба хоча б 2,2, а для приросту - 2,5. Інакше до 2025 року українців залишиться 36 мільйонів.

Висновки. У результаті даного дослідження було проведено аналіз

факторів зовнішнього середовища підприємств готельного бізнесу в Івано-Франківській області. На жаль, проблеми існують в даному секторі. Незбалансована економічна політика держави, неефективна податкова система, складна демографічна ситуація, громадська незадоволеність діяльністю уряду перешкоджають інтенсивному розвитку індустрії гостинності.

Розвиток підприємств готельного господарства має відбуватися паралельно та у тісному взаємозв'язку з зовнішнім середовищем підприємства. При здійсненні аналізу зовнішнього середовища підприємство індустрії гостинності зможе забезпечити собі не тільки прекрасне сьогодення, а й стабільність або ж прогрес в майбутньому.

Література

1. Скибінський С.В. Маркетинг готельних послуг / С.В.Скибінський, Л.О.Іванова, О.Ф.Моргун. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2000. - 246 с.
2. Кореспондент, 21 янв. 2011 г. – С. 8; Український тиждень. - № 3, 21 – 27.01.2011 р. – С. 8.
3. Український тиждень. - № 3, 21 – 27.01.2011 р. – С. 8.
4. Головне управління статистики в Івано-Франківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [.http://stat.if.ukrtel.net](http://stat.if.ukrtel.net).
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.